

VYSOKÁ ŠKOLA DANUBIUS
FAKULTA SOCIÁLNYCH ŠTÚDIÍ

M E D Z I N Á R O D N Á
V E D E C K O - P R A K T I C K Á K O N F E R E N C I A

**INOVATÍVNY VÝSKUM
V OBLASTI VZDELÁVANIA
A SOCIÁLNEJ PRÁCE**

10-11
marca
2017

Sládkovičovo,
Slovenská republika

**Vysoká škola Danubius
Fakulta sociálnych štúdií**

**INOVATÍVNY VÝSKUM V OBLASTI
VZDELÁVANIA A SOCIÁLNEJ PRÁCE**

Medzinárodná vedecko-praktická konferencia

10-11 marca 2017

Vysoká škola Danubius
Fakulta sociálnych štúdií

**Sládkovičovo, Slovenská republika
2017**

Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie
Inovatívny výskum v oblasti vzdelávania a sociálnej práce

/10-11 marca 2017/

Šéfredaktor: Prof. JUDr. Stanislav Mráz, CSc.

Za odbornú a jazykovú stránku príspevkov zodpovedajú autori.
Rukopis neprešiel jazykovou úpravou.

Vydal: Vysoká škola Danubius, Sládkovičovo, 2017

OBSAH

METODOLÓGIA A DEJINY SKOLSTVI

Неграмотність серед дорослого населення в дореволюційний період як соціальна проблема Балдинюк О. Д.	9
Тенденції розвитку інклюзивної дошкільної освіти в США Бондар Т. І.	12
Подвійні філологічні спеціальності у ВНЗ України Гайдай І. О.	15
Історія розвитку та періодизація краєзнавства на теренах України в 1920–1940 рр. Горова І. М.	18
Соціально-історичний контекст розвитку заочної педагогічної освіти в Україні в 60-х рр. XX ст. Ковняк О. С.	21
Перегляд цільового компонента навчання іноземної мови в радянській школі в контексті освітньої реформи 1961 року Литинова Т. В.	23
Опікунсько-виховна діяльність у народних школах Буковини (кінець XIX – перша третина XX століття) Марчук М. В.	26
Педагогічна історіографія як актуальна проблема методології та історії педагогіки Попківська Л. В.	29
Методологічні аспекти історико-педагогічного дослідження понятійно-термінологічної системи теорії фізичного виховання Онищенко С. С.	31
Definition of the notion of «civic culture» in the context of modern processes of society development Polyvana A. S.	34
Виховання важких дітей у педагогічній спадщині Василя Сухомлинського Філімонова Т. В.	37

TEÓRIA A PRAX VZDELANIE

Організація самостійної роботи студентів-аграріїв під час вивчення вищої математики Аришута П. В.	41
Співпраця кафедри педагогіки з базами практик у процесі професійної підготовки вчителя початкової школи Блоусова П. В., Філопенко О. С.	43

Оглядлові теми з української літератури: особливості підготовки і проведення	
Лілік О. О.	136
Професійна мобільність як необхідна професійна якість сучасного фахівця	
Марценюк Н. А.	138
Principles of future social workers' training for the work in the field of social services for the elderly	
Pavlyshyna N. B.	141
The use of case study method in teaching English to future engineers	
Popel O. V.	143
Життєтворчий потенціал майбутніх учителів початкових класів як необхідна складова формування творчої особистості	
Радченя І. В.	145
Діагностика рівня готовності майбутніх педагогів до роботи з дітьми мігрантів	
Сабат Н. І.	146
Мотиваційний компонент професійної спрямованості майбутніх психологів	
Сердюк Н. М.	149
New trends in teaching engineering students with the use of technologies	
Stavytska I. V.	152
Особливості компетентнісного підходу в освіті у вітчизняній і закордонній теорії та практиці	
Стрюк К. М.	154
Розвиток креативності майбутніх учителів музичного мистецтва як важлива складова їх професійної майстерності	
Твердохліб Н. В.	157
Упровадження здоров'язбережувальних технологій у практику вищої школи	
Ткаченко В. В., Ткаченко К. О.	159
Педагогічна практика в системі формування професійної компетентності майбутнього вчителя фізики	
Цоколенко О. А.	161
Деякі аспекти підготовки молодого покоління з питань безпеки в умовах реалії сьогодення	
Шароватова О. П.	164
ТЕО́РІА А PRAХ VÚCHOVY	
Психологічні передумови формування валеологічної обізнаності молодших дошкільників	
Барна Х. В., Чекан О. І.	168
Наукове осмислення соціальної обдарованості в контексті теорії здібностей	
Демченко О. П.	170

Методика соціально-виховної роботи з дітьми дошкільного віку із синдромом негативного самопред'явлення	
Лимар Ю. М.	174
Міжкультурні умови формування полікультурної освіти в Україні	
Мальований М. М., Богомолова Н. М., Попович Я. М.	177
Зміст формування національної свідомості та громадсько-політичної активності студентів в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини	
Ревнюк Н. І.	181
Соціалізація дітей дошкільного віку в умовах сучасного медіа-середовища	
Семеняко Ю. Б.	183
«Нові поля» у діяльності молодіжних організацій Херсонщини: результати дослідження	
Черкашина Т. О.	186
Науково-педагогічні основи естетичного розвитку молодших школярів	
Юхименко Н. Ф.	189

TECHNOLÓGIA SOCIÁLNEJ PRÁCE A SOCIÁLNEJ SKOLSTVI

До питання підтримки осіб з особливими потребами	
Албул І. В.	193
Формування соціальної компетентності старших дошкільників як необхідна умова профілактики соціальної дезадаптації першокласників	
Андрійчук С. В.	196
Моделі шкільної медіації в країнах світу	
Білик Н. М.	198
Зміст профорієнтаційної роботи в загальноосвітній середній школі в умовах безперервної освіти	
Васильєва-Халатникова М. О.	202
Інноваційний розвиток освітянських бібліотек України в контексті євроінтеграційних процесів: до постановки питання	
Воцуля С. М.	204
Інноваційні форми опіки над дітьми у Польщі	
Карпенко О. С.	206
Соціально-реабілітаційна робота з особами, які звільняються з місць позбавлення волі	
Кочубей Т. Д.	209
Роль соціального працівника в паліативній допомозі	
Остришко Т. С.	211
Технологія супроводу молодих правопорушників у Німеччині	
Понов О. А.	213
Соціальна реабілітація як перспективний напрям соціальної роботи	
Сивельчук І. Б., Бибик Д. Д.	217

TEÓRIA A PRAX VÝCHOVY

ПСИХОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ ОБІЗНАНОСТІ МОЛОДШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Барна Х. В.

*старший викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти
Мукачівського державного університету*

Чекан О. І.

*старший викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти
Мукачівського державного університету
м. Мукачево, Закарпатська область, Україна*

Психічні новоутворення, які виникають під час переходу дитини від раннього дитинства до дошкільного, обумовлюють сенситивність цього періоду для виховання та розвитку особистості, зокрема валеологічного виховання. Означеній проблемі присвячена низка психологічних досліджень (Б. Ананьєва, Д. Ельконіна, О. Леонтьєва, Г. Люблінської, М. Щелканова).

У молодшому дошкільному віці дитина активно сприймає світ та накопичує чуттєвий досвід, який стане основою інтелектуального розвитку в подальшому. Тому особливе місце відводиться сенсорному пізнанню на основі перцептивних дій. Згідно теорії Л. Венгера, на етапі молодшого дошкільного дитинства відбувається засвоєння системи сенсорних еталонів, тобто чуттєвих якостей предметів, що виокремлюються дорослими людьми та фіксуються у мовленні. Такими еталонами можуть бути форми, кольори (відтінки), величина (об'єм, довжина та ін.) [2, с. 55]. У своїх дослідженнях С. Шаблін наголосив, що діти молодшого дошкільного віку правильно визначають форму предмета, даного у вигляді силуету. Проте, у дітей цього віку форма злита з предметним змістом, що підтверджується опредмеченням будь-якої нової незнайомої дитині форми (трикутник як дах, прямокутник як віконечко) [4, с. 88].

Розглядаючи сенсорні процеси як діяльність орієнтовну, Л. Венгер, А. Запорожець, В. Зінченко, О. Леонтьєв, М. Лісіна, А. Рузька бачать її розвиток у змінненні самої перцептивної дії. Молодший дошкільник обстежує предмет практичною розгорнутою дією, але з розвитком дитини ця фізична дія інтеріаризується (термін П. Гальперіна), тобто переходить у план розумової дії. При цьому дитина молодшого дошкільного віку, обстежуючи новий предмет, виокремлює ті його сторони та якості, які відповідають деяким уже знайомим йому зразкам, еталонам, що склалися в загальному досвіді людства. Таким чином, у процесі сприйняття, дитина отримує свій власний досвід, засвоюючи надбання інших людей. Сенсорний розвиток є основою загального розумового розвитку. Зарубіжна дослідниця М. Монтесорі вбачала у сенсорному вихованні неабиякі можливості щодо підготовки дитини до повноцінного життя у природному і соціальному середовищах. Сенсорний розвиток дитини – це запорука оволодіння практичною діяльністю. Поступово сенсорні процеси виокремлюються в самостійні довільні дії, на основі яких відбувається оволодіння способами спостереження, розглядання, пошуку, експериментування. Необхідність формува-

ти виявлені закономірності та робити висновки стимулює розвиток мовлення. Як наслідок, дитина не тільки ознайомлюється з новими факторами, але й накопичує досвід виконання розумових операцій [5, с. 203]. Очевидно, що провідним у валеологічному вихованні є надання пріоритету сенсорним діям у процесі обстеження предметів.

Оскільки сенсорний розвиток тісно пов'язаний із розвитком мовлення й інтелекту, розвиток органів чуття опосередковано впливає на соціальну компетентність молодшого дошкільника, яка передбачає комунікативні уміння. Отже, соціальна ситуація розвитку та зростаючі потреби дитини стають стимулами нових форм мовлення. Воно все більш набуває характеру діалогічності. Г. Люблінська зазначає, що мовлення в житті молодшого дошкільника сприяє формуванню вміння розмірковувати, порівнювати те, що отримано внаслідок здійсненої дії [4, с. 55]. Латвійський вчений А. Рузгене доводить, що ініціативне мовлення активізує ситуація, зокрема поява нового, невідомого; демонстрація предметів та явищ із досвіду дитини, представлених по-новому, зміни в довкіллі. Найефективнішими, на думку дослідника, є практичні дії з предметами. Підтвердження цієї думки знаходимо у дослідженнях А. Богущ, яка виокремлює один із принципів навчання мовлення *принцип мови як діяльності*, яка включається у різні види діяльності: пізнавальну, навчально-мовленнєву [1, с. 77].

Серед інших психічних процесів інтенсивно починає розвиватися пам'ять. З. Істоміна на основі аналізу процесу розвитку пам'яті у молодших дошкільників зробила висновки, що у цьому віці пам'ять має дозвільний (механічний) характер, домінує зорово-емоційна пам'ять. Дослідження С. Барха, П. Зінченко, З. Істоміной, А. Смирнова, підтверджують, що молодші дошкільники ще не мають мету запам'ятати запропонований матеріал.

Наприкінці третього року життя у дітей зароджуються елементи символічної функції мислення та внутрішнього плану дій. Мислення дітей цього віку є наочно-дійовим. Це підтверджується у працях З. Ганькова, Г. Люблінської, З. Решко, які довели, що молодші дошкільники не завжди використовують дії, адекватні поставленому завданню. Вони зараз же приймають дійові рішення, роблячи «безладні» спроби (з'єднують, змінюють) та отримують неочікувані відповіді. Таким чином, діти цього віку конкретне завдання вирішують методом спроб, а отриманий результат з'ясовують лише після закінчення дії [4, с. 111]. Поступово мислення розвивається за допомогою розширення практичних дій дитини, під час яких дошкільник засвоює досвід дорослих. У низці психологічних та педагогічних досліджень були виявлені широкі можливості цілеспрямованого формування в дітей молодшого дошкільного віку знань та способів розумової діяльності (П. Гальперін, Н. Талізина, Д. Ельконін).

Розвиток особистості здійснюється за 4 сферами: соціальною, когнітивною, комунікативною, фізичною. У соціальній сфері розвивається уважливність та поміркованість у взаємодії зі світом природи. Вдосконалення розвитку відчуттів, вміння встановлювати зв'язки і залежність між об'єктами природи, їх властивостями та впливом на людину. Формування активної пізнавальної позиції до світу природи здійснюється у когнітивній сфері. Комунікативна сфера отримує розвиток за допомогою вдосконалення мовлення (пояснення логіки власних дій). У фізичній сфері відбувається зміцнення здоров'я дитини за рахунок розширення її контактів з оточуючим світом природи.

Дошкільне дитинство – це період фактичного становлення особистості, період розвитку особистісних механізмів поведінки. На етапі молодшого дошкі-

льного дитинства зав'язуються перші зв'язки та відносини, які формують найвищу єдність суб'єкта та особистості. Таким чином, у дітей означеного віку починає формуватись більш складна внутрішня організація поведінки, ускладнюється їх діяльність у цілому.

Згідно з дослідженнями психологів, на етапі молодшого дошкільного дитинства важливе місце займає «система Я», яка відстежується у постійній потребі дитини «Я сам» [3, с. 15]. Особливого значення на етапі молодшого дошкільного дитинства набуває виникнення в дитини ціннісних інстанцій.

Таким чином, молодший дошкільний вік є періодом кардинальної зміни життєвої позиції дитини, установлення нових взаємовідносин з оточуючими людьми, переорієнтація на новий зміст формування нових мотивів поведінки та ціннісних орієнтацій. Основні психічні новоутворення молодших дошкільників: перевага наочно-діяльнісного мислення, зародження елементів символічної функції мислення та внутрішнього плану дій, інтенсивний розвиток сенсорики, мовлення, домінування предметно-маніпулятивної діяльності, створюють підґрунтя організації валеологічного виховання.

Література:

1. Богуш А. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років : монографія / А. Богуш. – К. : Видавничий Дім Слово, 2004. – 376 с.
2. Венгер Л. А. О формировании познавательных способностей в процессе обучения дошкольников / Л. А. Венгер. – М., 1968. – 119 с.
3. Вопросы психологии ребёнка дошкольного возраста / под ред. А. Н. Леонтьева, А. Н. Запорожца. – М., 1948. – 119 с.
4. Люблинская А. А. Детская психология : учеб. пособ. для студентов педагогических вузов / А. А. Люблинская. – М. : Просвещение, 1971. – 215 с.
5. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т. І. Поніманська. – К. : Академ-видав, 2006. – 456 с.

НАУКОВЕ ОСМИСЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ОБДАРОВАНОСТІ В КОНТЕКСТІ ТЕОРІЇ ЗДІБНОСТЕЙ

Демченко О. П.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
м. Глухів, Сумська область, Україна*

Аналізуючи сучасний психолого-педагогічний дискурс з проблеми обдарованості, бачимо, що в останні десятиріччя спостерігається актуалізація вивчення соціальної обдарованості в працях російських (Н. Амінов, О. Бодальов, Т. Гущина, Г. Зверєва, І. Івєнських, Т. Кісєльова, М. Рожков, Т. Хрустальова, В. Юркевич та ін.) і білоруських (Я. Коломинський, Є. Панько та ін.) учених. В Україні такий феномен перебуває в науковому фокусі лише окремих психо-

логів (О. Власова, П. Мацюк, О. Науменко, М. Янковчук та ін.), оскільки більшість учених у цій царині надають перевагу дослідженню інших (традиційних) видів обдарованості. Відповідно маємо підставу зробити висновок про недостатню розробленість на сучасному етапі теоретичних засад соціальної обдарованості.

Вивчення феномену соціальної обдарованості вважаємо за необхідне проводити через наукову рецепцію цілісної концепції обдарованості, яка протягом декількох століть формувалася в межах психології й активно розробляється й догачується новими проблемними ракурсами і в наш час. З великого наукового масиву, присвяченого експлікації обдарованості, вважаємо за необхідне вибрати такі підходи, які стануть основою для розуміння соціальної обдарованості як одного з видів спеціальної обдарованості.

Звернення до праць відомих персонологів (Дж. Рензуллі, Л. Терман, В. Штерн та ін.) показує, що приблизно до середини ХХ ст. домінували інтелектуально-когнітивні моделі пояснення обдарованості. Така ситуація щодо тлумачення феномену як високого інтелектуального та творчого потенціалу часткового зберігається і в наш час. У контексті названих концепцій вважаємо неможливо досліджувати явище соціальної обдарованості, оскільки в її структурі переважають некогнітивні характеристики.

У ході пошуку базового підходу до наукової рефлексії соціальної обдарованості увагу привертають теорії, в яких феномен обдарованості пояснюється через категорії «здібності» та «діяльність». Наявність у людини високого рівня схильностей та їх реалізація забезпечує їй можливість досягнення суттєвих успіхів у одній чи декількох сферах. Звернення уваги на великий науковий пласт, в якому обдарованість есплікується в контексті теорії здібностей, дозволяє пояснити явище соціальної обдарованості через індивідуально-психологічні властивості людини, високий рівень яких забезпечує можливість розгортання потенціалів особистості з проявами обдарованості будь-якого виду та позитивну результативність її діяльності.

У зв'язку з цим привертає увагу визначення обдарованості, запропоноване Б. Тепловим, як якісно своєрідне поєднання здібностей, від якого залежить можливість досягнення більшого чи меншого успіху у виконанні тої чи іншої діяльності [6, с. 22]. Як бачимо, автор не робить акцент на інтелектуальних здібностях і не виділяє передовсім розумову діяльність як основу обдарованості. Тому маємо підставу припустити, що такими можуть бути здібності та нахили будь-якого виду, в тому числі й соціальні, вища міра прояву яких сприятиме ефективному включенню людини в соціономічні види діяльності й досягненню високих успіхів.

Важливий науковий ракурс щодо розуміння обдарованості через категорію «здібності» зустрічаємо в працях Г. Костюка, який стверджував, що обдарованість – це не самі по собі здібності, а «здібність людини до розвитку її здібностей» [4, с. 341]. У такому поясненні обдарованості важливими є взаємозв'язок і взаємозалежність здібностей різного порядку, здатність людини підніматися в своєму розвитку на вищий рівень. Відповідно диференціювати особистість як обдаровану можна не просто за констатацією наявності в неї високих здібностей, а в тому випадку, коли відбувається якісне розгортання її потенціалів, завдяки чому вона стає успішною у відповідній діяльності.

Подальший аналіз позицій учених у контексті теорії здібностей показує, що обдарованість тлумачиться як складне психологічне явище, унікальне особистісне динамічне утворення, в основі якого високий рівень здібностей. Автори вва-

Vysoká škola Danubius
Fakulta sociálnych štúdií

Inovatívny výskum v oblasti vzdelávania a sociálnej práce
10-11 marca 2017
Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie

Šéfredaktor: Prof. JUDr. Stanislav Mráz, CSc.

Vydal: Vysoká škola Danubius, Sládkovičovo, 2017